AFGODERIJ ALS STRAFBAAR FEIT

DOOR

PH. A. SAMSON

(Kantonrechter in het Eerste Kanton in Suriname)

Artikel 172 van de Herziene Strafvordering 1874 bepaalde, dat zij, die zich schuldig maken aan het plegen van afgoderij of het in het openbaar houden van onzedelijke vertooningen op plaatsen, voor anderen toegankelijk of zichtbaar, worden gestraft met gevangenisstraf met of zonder gedwongen tewerkstelling van acht dagen tot zes maanden en geldboete van f 25.— tot f 1000.— te zamen of afzonderlijk.

Ter vervanging van het bij K.B. van 4 September 1868 No. 17 (G.B. no. 14) vastgestelde en op 1 Mei 1869 in Suriname ingevoerde Wetboek van Strafrecht, waarin van dezelfde beginselen werd uitgegaan als in de toenmaals in Nederland van kracht zijnde Code Penal, trad 1 Januari 1916 een nieuw Wetboek van Strafrecht in werking (G.B. 1911 no. 1). In verband met het voorschrift van artikel 117 van het Regeeringsreglement zijn in dit Wetboek zooveel mogelijk de beginselen van het sedert 1 September 1886 in Nederland geldende Wetboek gevolgd. Enkele afwijkingen werden vastgesteld in verband met den aard van het karakter der Surinaamsche bevolking, het klimaat en de maatschappelijke toestanden ¹⁾. Een dier afwijkingen was, dat onder den titel overtredingen tegen de zeden in artikel 472 van het Wetboek werd bepaald: „Hij die afgoderij pleegt wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste honderd gulden.” ²⁾

¹⁾ In het Tijdschrift voor Strafrecht Deel XXVI (1915), blz. 141, schreef het toenmalig lid van het Hof van Justitie in Curaçao Mr. B. de Gaay Fortman een lezenswaardig artikel, waarin hij een beschouwing hield over de veranderingen, die in het Nederlandsche Wetboek zijn aangebracht om dit pasklaar voor Curaçao te maken.

²⁾ In den titel „overtredingen betreffende de zeden” van het Cura-

In de Memorie van Toelichting, die de Minister van Koloniën De Waal Malefijt naar den Gouverneur van Suriname zond, werd het artikel aldus toegelicht: „De thans bestaande strafbedreiging tegen het plegen van afgoderij (artikel 172 der Herziene Strafwetverordening van 1874) moet noodzakelijk gehandhaafd worden.”

Deze toelichting munt niet uit door duidelijkheid en geeft aan den rechter, die de wet moet toepassen, zeer weinig houvast. Tot het geven van een duidelijker toelichting bestond te meer aanleiding, omdat eenige jaren tevoren, bij de behandeling van de Surinaamsche Begrooting voor het dienstjaar 1908 het Tweede Kamerlid van Deventer eenige opmerkingen gemaakt had over het voorkomen van afgoderij in Suriname. Dit Kamerlid, dat van oordeel was, dat de strafbaarstelling van afgoderij uit de Surinaamsche wetgeving moest verdwijnen, stelde den Minister de vraag wat toch onder „afgoderij” werd verstaan. De Minister van Koloniën, Mr. D. Fock, antwoordde, dat het plegen van afgoderij, voorzover hem bekend, gewoonlijk bestond in het verrichten van zoogenaamde „wintidansen”, waardoor men den invloed van booze geesten zou trachten te bezweren.

In de laatste jaren zijn er geen veroordeelingen wegens afgoderij in Suriname uitgesproken, hetgeen natuurlijk geenszins beteekent, dat er geen handelingen zijn gepleegd, die onder het begrip zouden kunnen vallen. Gewoonlijk echter is het zeer moeilijk de daders te vatten en het bewijs van het strafbare feit te verkrijgen.

Teneinde den lezers een indruk te geven in welk geval de rechter een veroordeeling op grond van afgoderij kan uitspreken, wil ik de behandeling van een strafzaak in Coronie in 1927, die ik als griffier heb meegemaakt, in het kort beschrijven.

Beklaagde had „winti” gedanst en moest zich daarvoor voor den rechter verantwoorden. De berechting was aanvankelijk toevertrouwd aan een rechter, niet lang tevoren uit Nederland in Suriname aangekomen, en het spreekt vanzelf, dat die behandeling verre van gemakkelijk was. Doctrine noch jurisprudentie was er ter raadpleging; uit de feiten moest worden nagegaan, of er van „afgoderij” sprake was.

Er deed zich de gelukkige omstandigheid voor, dat kort daarna een in Suriname geboren en opgeleide rechter het kanton overnam, en zoo werd de behandeling van de strafzaak toevertrouwd aan den rechter C. S. Pos.

Aan die behandeling ging een studie vooraf over het begrip *gaosch* Wetboek van Strafrecht, welke titel nagenoeg gelijklopend is aan het Surinaamsch Wetboek, is afgoderij niet strafbaar gesteld.

„winti”. Het bekende werk van de gebroeders Penard *Suri-naamsch Bijgeloof. Iets over Wintie en andere natuurbegrippen*, de artikelen van Willem van Lier over de Boschnegers in de Boven-Marowijne en de Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië werden geraadpleegd, en gewapend met de kennis, uit die werken opgedaan, werd de tocht naar Coronie aanvaard. In het laatstgenoemde werk stond aangeteekend: „De eindindruk dien men „overhoudt na kennisneming van de litteratuur over het onderwerp is dat de winti-dans zich als een merkwaardig verschijnsel „twee en een halve eeuw in de kolonie handhaafde, maar dat na „zoo langen tijd het begrijpen daarvan nog zeer onvolledig moet „heeten, moeilijk als het is in te dringen in het zieleleven der „negers.”

Deze door deskundige hand geschreven indruk kon bij de raadpleging van hetgeen over winti was geschreven worden bevestigd, en aanstonds bleek uit de bestudeering van de stukken van het vooronderzoek, dat de taak van den Kantonrechter waarlijk niet gemakkelijk was, want alvorens tot een veroordeeling te kunnen komen moest antwoord op twee vragen worden gegeven. 1. Hebben de beklaagden winti gedanst? 2. Valt het dansen van „winti” onder het begrip afgoderij?

Op de terechtzitting bleek, dat beklaagde tevoren drie maanden in het krankzinnigengesticht was opgenomen, daaruit was ontslagen, maar zich niet geheel beter gevoelde. Hij voelde behoefte om op andere wijze dan door behandeling door een psychiater zijn beterschap te verkrijgen en wendde zich tot een vrouw, die bekend was om haar kunde in het vervaardigen van inlandsche medicijnen. Deze vrouw had een vreemde therapie: alvorens de bereide medicijnen te gebruiken, moest de patient een partij organiseeren, waarbij „winti” moest worden gedanst. De „patient” bleek daartoe dadelijk bereid en de toebereidselen waren spoedig getroffen, waartoe o.m. het inslaan van dram en anderen sterken drank behoorden.

Het eerste op 3 Mei 1927 gehouden festijn verliep zonder stoornis. Beklaagde, gekleed in een lang wit hemd met onderbroek, had zich laten tatoueren, witte en gele streepen in het aangezicht en aan de scheenbeenen aangebracht, en verscheen op zijn erf, dat als danszaal zou worden gebruikt, met als wapen een houten houwer, beplakt met zilver papier. Beklaagde nam plaats op de z.g. doebangi (doebank), en nadat een groot vuur was ontstoken, sprong hij van de bank op en danste op woeste wijze rond, onder begeleiding van trommelslagen en het schudden van een ramme-

laar, z.g. sick sick, terwijl door de omstanders gezongen werd: Gado oh, Gado oh, Gado oh, Gado kon go, boesi gado no kwende (O God, O God, God kom, Boschgod laat niet op je wachten). De bedoeling was, dat de geest, die in Ba Joesoe (Broeder Julius) — zoo heette de beklaagde — gevaren was, door de woeste dans uitgedreven zou worden.

Onder het dansen raakte Julius in een opgewonden toestand, waarin hij rauwe kreten uitstiet en de omstanders riepen dan: A winti kiesie ba Joesoe (de geest heeft Julius te pakken).

Het gelukte blijkbaar niet den geest geheel uit te drijven, want er werd besloten de voorstelling den volgenden avond voort te zetten. Ongelukkig voor den „patient” werd de politie op de hoogte gesteld en midden in de danspartij werd een inval gedaan met het gevolg, dat patient, kijkers en trommelslager naar alle richtingen wegvluchtten.

De rechter nam uit de verklaringen van beklaagde en getuigen, onder welke de agenten van politie, die den aanval deden aan, dat beklaagde winti gedanst had, en was van oordeel, dat het dansen hiervan onder het begrip „afgoderij” viel. Beklaagde werd veroordeeld tot tweemaal tien dagen hechtenis met openbare tewerkstelling, terwijl op gronden, aan het algemeen belang ontleend, de vernietiging werd gelast van de voorwerpen, die bij het dansen waren gebruikt.

De beklaagde berustte in het vonnis en deed het verzoek om onmiddellijk zijn straf te mogen ondergaan. Ter terechtzitting bleek duidelijk, dat zoowel beklaagde als degenen, die hem bij het dansen behulpzaam waren, ervan overtuigd waren, dat het dansen van „winti” Ba Joesoe genezing zou kunnen brengen.